

Stadsparken/Franska parken, skulpturer

Stadsparken före skulpturerna, omkring 1929.

Carl Eldh

Ungdom

<i>Konstnär</i>	Carl Eldh (1873-1954)
<i>Titel</i>	<i>Ungdom</i>
<i>År</i>	1911, invigd 23 juni 1938
<i>Teknik</i>	Skulptur i brons, h 100 cm
<i>Placering</i>	Stadsparken/Franska parken

Åke Johansson, "Åkej", i artikeln *Sala stads konstverk* i Sala Allehandas julnummer 1956:

Carl Eldh: *Ungdom*

F. KÄLLARMÄSTAREN GUSTAF C:SON TENG-FELDT skänkte i samband med sin 60-årsdag år 1938 kr. 5,000 att användas till inköp av konstverk med placering i nya stadsparken. Staden tillsatte en kommitté med anledning av detta och borgmästare Ivar Hedman, DK-ordföranden Gunnar Andersson samt försköningssamfundets ordf. faktor Ivar Hedlund utsågs att fullfölja donators intentioner. De vände sig i en personlig uppvaktning till skulptören Carl Eldh och träffade överenskomst om inköp av en replik av "Ungdom", som alltså kom att bli den första konstnärliga utsmyckningen av denna vackra parkanläggning.

Wikipedia:

Carl Eldh, född 10 maj 1873 i Film i Uppland, död 26 januari 1954 i Stockholm, var under första hälften av 1900-talet en av de mest anlitade skulptörerna i Sverige.

Carl Eldh föddes i ett gruvarbetartorp i Söderskogen, Films socken i Östhammars kommun, någon kilometer från Dannemora gruva. Han växte upp under knappa omständigheter. Hans far var smed och det påverkade säkert sonens yrkesval. Vid 19 års ålder påbörjade han sin utbildning vid Tekniska skolan (Konstfack) i Stockholm.

Eldh var från början ornamentskulptör och verkade bland annat som sådan under renoveringen av Uppsala domkyrka på 1890-talet. Under studieåren i Paris 1897–1904 livnärde han sig bland annat som träsnidare. Målet var dock att få en

skulptörutbildning i Paris, där skulptören Auguste Rodin inspirerade honom starkt. Vid världsutställningen 1900 i Paris representerade han Sverige med skulpturen Oskuld. Studierna vid Académie Colarossi gav resultat och 1902 fick han guldmedalj på Salongen för sina verk Modersorg och Linnea. Hans tidiga verk präglas av en mjuk, nästan besjälad form, bland annat i unga nakna gestalter, till exempel Ungdom, från 1911.

Eldhs Wennerbergstaty vid Djurgårdsbrunnsviken avtäcktes den 30 april 1916 av prins Eugen och i närvaro av kronprinsessan, Gunnar Wennerbergs anhöriga samt donatorn John och Ellen Josephson.

Efter hand utvecklades Eldhs stil mot en kraftfull realism. Porträttbysten av kung Oscar II var den första i en lång rad offentliga porträtt av många av sin tids kulturpersonligheter. Här liksom i monumentalverken söker han sig mot en renare form, som exempelvis skulpturerna i stadshusträdgården vid Stockholms stadshus år 1923. Författaren (Strindberg), Poeten (Fröding) och Målaren (Josephson) är alla symboliska tolkningar av konstnärskapet. Större formlidelse finns i det Rodininspirerade Strindbergmonumentet i Tegnérkunden, Stockholm, från 1916, där Strindberg skildras som den vid klippan fjättrade titanen. Bronsen i Tegnérkunden kom på plats först 1942. Carl Eldh modellerade skulpturen Den unge Strindberg i skärgården till August Strindbergs 60-årsdag 1909. Den göts i brons och sattes upp utanför Carl Eldhs ateljémuseum i Bellevueparken 1968.

Kort efter sin hemkomst från Paris träffade han Elise Persson och 1907 föddes dottern Brita. År 1921 flyttade hustrun och dottern till Kalifornien för att förbereda vägen till den amerikanska marknaden. Carl Eldh stannade dock kvar i Sverige. Efter hans död 1954 fick dottern en viktig roll i etablerandet av det framtida museet.

Carl Eldh var vid sidan av Christian Eriksson och Carl Milles den mest anlitade skulptören i Sverige under första hälften av 1900-talet. Han arbetade ihop med en lång rad välkända svenska arkitekter som gärna anlitade honom som skulptör, bland annat Ivar Tengbom, Erik Lallerstedt och Ragnar Östberg. Av Ragnar Östberg fick Carl Eldh uppdraget att utsmycka stadshusträdgården med skulpturer.

Carl Eldhs största och sista fullbordade verk är Brantingmonumentet i högre relief på Norra Bantorget, Stockholm. Gipsmodellen blev klar 1942, men bronsen kom på plats först 1952. Monumentet beställdes redan 1935, men göts först 1947 på Herman Bergmans Konstgjuteri och avtäcktes den 2 juni 1952 under högtidliga former.

Eldh representerad vid bland annat Nationalmuseum, Moderna museet i Stockholm och Kalmar konstmuseum.

Carl Eldhs familjegrav finns på kyrkogården vid Kyrkhults kyrka i Blekinge.

Bo Svärd i Sala Hembygds- och Fornminnesförenings årsskrift 1994:

Konstverk i Stadsparken

I försköningsnämndens handlingar från 1926 återfinns de första förslagen till en stadsparksanläggning. J.E.Lantz, vår dåvarande stadsträdgårdsmästare, upprättade ritningar som efter smärre justeringar godkändes och den 1 mars året därpå beslöts om parkens anläggande.

"Ungdom" av Carl Eldh

Den första konstnärliga utsmyckningen av Salas vackra stadspark tillkom år 1938 då Carl Eldhs "Ungdom" placerades i den västra delen, framför musikpaviljongen. Försköningsnämndens ordförande Ivar Hedlund och DIC-ordföranden Gunnar Andersson vände sig personligen till konstnären Eldh i ärendet. En plåt på sockelns fot bekräftar att verket kom på plats den 23 juni 1938.

Finansieringen möjliggjordes genom en frikostig donation av Källarmästaren Gustaf C:son Tengfeldt som på sin 60-årsdag skänkte 5000 kronor till den nyligen tillkomna parkanläggningen. Det kan tilläggas att "Ungdom" är en replik efter originalverket från 1911.

FREDAGEN DEN 8 NOVEMBER 1996

Blyg viol. Flickan i Carl Eldhs skulptur Ungdom är smått förlägen. Just så som en flicka i denna situation förväntades vara 1938, då skulpturen kom på plats i Sala stadspark.

FOTO: JÖRGEN PETTERSSON

Ärgad ung kärlek

För ett halvt sekel sedan var det ingen som höjde på ögonbrynen om en källarmästare ville celebrera en högtidsdag med att skänka ett konstverk till sin stad. Då tillsattes en kommitté, donatorn blev vederbörligen hyllad och konstverket avtäcktes under pompa och ståt.

Så gick det till när Sala stadspark 1938 fick sin första skulptur, Carl Eldhs Ungdom. Det var källarmästaren och direktören Gustaf Caon Tengfeldt som i samband med sin 60-årsdag skänkte 5 000 kronor till staden, att användas till inköp av ett konstverk till den nya stadsparken.

En kommitté med borgmästare Ivar Hedman i spetsen reste till huvudstaden och uppvalde personligen

ALLEMANSKONST

skulptören Carl Eldh. De enades om att Sala stad av Eldh skulle köpa en replik, alltså en konstnärns egen kopia, av hans skulptur Ungdom från 1911. Andra repliker

av det unga paret finns på andra håll i landet.

Carl Eldh var verkligen skulptören i ropet vid den tiden. Han var född 1873 och hade utbildat sig vid Tekniska skolan i Stockholm och vid Académie Colarossi i Paris. Påverkad av Rodin var Eldhs stil till en början mjukt impressionistisk, men gick senare mot ren realism.

Carl Eldh, som avled 1954, har i blyster porträtterat en rad stora svenska personligheter, som Strindberg, Fröding och Branting.

I 58 år har nu det unga paret visat upp sin kärlek i stadsparken. De har beundrats av parkflynnare, smutsats av fåglar och klättas på av blivande studenter.

Genom alla år har deras kärlek stått sig, men frågan är väl om de kändroller de speglar gjort detsamma. Flickan är den blyga violen, pojken utstrålar fast beslutsamhet. Hon är smått förlägen över nakenheten, blicken är sänkt men ingalunda mot gossen. Han ser rakt fram på sin utvalda.

Litet skamfilade och ärgade är de vid närmare betraktande. Inte undra på det - vore de av köll och blod hade de nått pensionsåldern för länge sedan! Men å andra sidan påstås ju kärlek som hållit så länge aldrig rosta.

INGARILL FORSS NORBERG
0724 561 69

GÅVA AV
DIREKTÖREN GUSTAF TENGFELDT
DEN 23 JUNI 1938

Sala Allehanda 12 maj 2021:

34

Sala Alleh

Salas utsmyckning

Källarmästaren

SALA "Källarmästare C:son Tengfeldt har förbryllat mig länge. Vem var han, och vilken anknytning till Sala hade han, eftersom han tyckte det var viktigt att donera pengar till Salas utsmyckning?"

Så skriver Ann-Marie Olofsson, som tagit reda på svaren.

Gåtan löste sig då jag letade i Salas kyrkböcker efter en annan person, som blev anställd på Sala stadshotell som diskerska. Och där på hotellet fann jag Gustaf Carlsson, som 1927 antog familjenamnet Tengfeldt. Gustaf kallade sig sedan Gustaf C:son Tengfeldt.

I januari 1918 kom 39-åriga Gustaf Carlsson till Sala från Uppsala med sin familj, hustrun Hilda och nära 13-åriga dottern Linnéa, som kallades Nennan. Sonen Åke föddes i augusti samma år. Gustaf hade arbetat i Uppsala som vaktmästare.

I Sala startade han en ny karriär, som källarmästare, på Sala stadshotell. Hans intresse för stadshotell behöll han resten av livet. Han fyllde 50 år den 23 juni 1938 och gav då en donation till Sala, som skulle pryda stadsparken.

Gustaf föddes 1878 i mager jordbruksbygd i Sjöastabygd, Pjätteryd,

Det gamla stadshotellet, där Galleria Sala Torg nu finns.

FOTO: H. JOHANSSON

Ann-Marie Olofsson är intresserad av lokalhistoria.

FOTO: ARKIV

När Västerviks stadshotell i slutet av 1930-talet blev till salu, lämnade Gustaf anbud. Det blev en dramatisk budgivning.

Gustaf föddes 1878 i mager jordbruksbygd i Sjöastabygd, Pjätteryd, Kronobergs län. Hans far var småbrukare och Gustaf hade två äldre bröder. Hans hustru Hilda föddes Johansson 1875 i Askersund. De gifte sig 1904 i Uppsala, där Gustaf var verksam som vaktmästare fram till dess familjen flyttade till Sala 1918.

Stadshotellet i Sala, som 1918 hade 35 år på nacken, hade stor betydelse som stadens förnämsta samlingsplats för fester och olika arrangemang. Vid Salas jubileum 1924 besöktes stadshotellet bland annat av Sveriges kung med följe, och Gustaf hade säkert en betydelsefull roll.

Vid den här tiden bodde hotellets personal i hotellbyggnaden. Familjen Tengfeldt fick under 1920-talet följa utvecklingen och anläggningen av stadsparken. År 1928 fick Gustaf arbeta som källarmästare på stadshotellet i Örnsköldsvik, och flyttade dit.

Sonen Åke kom efter 1931, hustrun och dottern 1933. Dottern Linnéa gifte sig 1934 och hon och maken fortsatte som källarmästarpar på Sala stads-

Ann-Marie Olofsson är intresserad av lokalhistoria.

hotell. Linnéas man var jur.kand Olof Johannes Rudbeck. 1938 flyttade paret från Sala. De är gravsatta i Danderyd.

När Västerviks stadshotell i slutet av 1930-talet blev till salu, lämnade Gustaf anbud. Det blev en dramatisk budgivning. Hotellet var mycket nedgått, men eftersom Gustaf åtog sig att renovera och försätta det i ett modernt och tidsenligt skick, fick han köpa hotellet, som var byggt 1842–1846, avsett som landshövdingsresidens.

Västerviks stadshotell kom att drivas efter Gustafs död, på 1940-talet, av sonen Åke, som direktör, och dennes hustru Dagny. Gustaf och Hilda Tengfeldt fick avsluta sina dagar i Västervik 1943 och 1950. Åke avled 1992 och Dagny 2015.

1978 såldes Västerviks stadshotell till kommunen. Hotellet, byggt i imponerande empirstil, revs trots stora protester. Det hade klassats av länsantikvaren som ett riksintresse för kultur-

blev en dramatisk budgivning.

minnesvården. På samma plats byggdes ett nytt hotell. På 1990-talet återinstallerades de pelare som omgärdat den gamla entrén.

Åkes och Dagny Tengfeldts barn med familjer är fortfarande verksamma i dessa bygder. Åke är känd i Västervik för "Tengfeldts pytt" – Slottsholmens signaturrett! En hyllning till den förre ägaren och direktören Åke Tengfeldt. Pytten ska ha levererats till Tengfeldt från den närliggande gamla restaurang Slottsholmen med hjälp av springgrabben Björn Ulvaeus.

I Sala får vi glädjas över skulpturen Ungdom från 1938 och minnas familjen Tengfeldts tid i Sala. Skulpturen är utförd i brons av konstnär Carl J. Eld, stående på en stensockel framför ekotemplet i Salas franska stadspark. Vi får också minnas vår driftige stads-trädgårdsmästare, Johan Lantz, som hade ett finger med i spelet när saker skulle ordnas.

Ann-Marie Olofsson

David Wretling

Nya vingar

Konstnär David Wretling
Titel *Nya vingar*
År 1950
Teknik Bronsskulptur
Placering Stadsparken/Franska parken

Sala Allehanda 8 februari 1951:

"Nya vingar" — den skulptur
tem kommer att uppställas i Sala
stadspark i vår — har nu gju-
tits hos Artur Petterssons Konst-
gjuteri i Sollentuna. Skulpturen
har konstnären David Wretling
till upphovsman och har skänkts
till staden av framlidne bank-
dir. Fredr. Fröbergs efterlämnade
maka, fru Agnes Fröberg, Sala.
Pojken, som sträcker flygpla-
net mot skyn, står på en rund
platta, som bär inskriptionen
"Nya vingar". "Till minne av
Fredrik Fröberg, KFUM-pojkar-
nas vän".

Sala Allehanda 2 maj 1951:

'Nya vingar' mottogs med applåd när tackelset föll

David Wretlings skulptur "Nya vingar" avtäcktes i Sala stadspark på valborgsmissaaftonen vid en enkel, stiftfull högtid, som samlat ganska mycket folk. Den applådd konstverket möttes med, när tackelset fallit och de spridda omdömen vi lyckades uppfånga vittnade om, att nyfyllskottet till stadens bestånd av allmänna konstverk blev popplet från första stund.

Högtiden tog sin början redan kl. 18.30 med att Sala blåsorkester under f. musikanjunkare Carl Heds talpinne spelade Svensk flygarmarsch. Därpå framträdde Sala Konstförenings ordf., rektor Gunnar Flodström, och redogjorde för konstverkets tillkomst, innan han på donators, fru Agnes Fröbergs, vägnar överlämnade skulpturen till Sala stad och bjöd tackelset falla. Rektor Flodström yttrade bl. a.:

Tackelset har just fallit och rektor Flodström överlämnar konstverket till Sala stad.

Efter en av Sala Konstförening för två år sedan anordnad konstutställning med bl. a. skulptur, var det en besökare, som inte kunde släppa ur tankarna en liten statyett, kallad "Gosse med flyg". Genom stadsträdgårdsmästare Lantz' förmedling nåddes kontakt mellan den kvinnliga utställningsbesökaren och statyettens skapare, konstnären David Wretling, och snart var överenskommelse nådd om att en upplaga av konstverket skulle hamna i Sala.

För att hugfästa minnet av sin bortgångne make, bankdirektören Fredrik Fröberg, ungdomens och inte minst KFUM-pojkarnas vän, beställde nämligen fru Agnes Fröberg ett exemplar av konstverket i naturlig storlek att överlämnas som gåva till Sala stad för att resas på lämplig plats.

Sala har intet överflöd av offentlig konst, allra minst sådan av skulptural karaktär. I en parkmiljö som denna och i omedelbar närhet av stadens samrealskola synes det svårt att tänka sig ett konstverk, som bättre skulle fylla sin plats än det, som strax blottas inför våra blickar och som numera bär namnet "Nya vingar".

Samtidigt som jag nu i denna vårens och ungdomens egen afton på donators uppdrag och på

hennes vägnar bjuder tackelset falla från denna hyllning till ungdomlig lekluks och däckkraft, har jag att enligt samma uppdrag dels framföra ett varmt tack till konstnären David Wretling för hans förnämliga arbete, dels till Sala stad överlämna konstverket med uttalande av den förhoppningen, att det skall bli vår stad till prydnad och stadens invånare till glädje.

Sedan den graciösa kompositionen med pojken, som lyfter sin flygmodell mot skyn presenterat sig inför allas ögon och utlöst en spontan applåd, tog stadsfullmäktiges ordf., hr Kås Gidlöf, till orda och uttalade stadens tack dels till donator, som personligen inte hade tillfälle närvara, dels till konstnären Wretling, som med makt infunnit sig. Slutligen överlämnade hr Gidlöf en blomsterbukett till verkets skapare som en synlig gärd av tacksamhet.

Sala KFUM:s ordf., köpmän Ch. Starck, minde om framlidne bankdir. Fredrik Fröbergs intresse för KFUM och det stöd han lämnade föreningen redan från starten.

Konstverkets anknytning till KFUM-rörelsen accentuerades ytterligare av att två KFUM-scouts under avtäckningen paraderade invid statyn med ett modellflygplan.

Sala-Posten 2 maj 1951:

"NYA VINGAR till stor glädje för besökarna i Stadsparken"

Sala stads nya konstverk avtäcktes vid en
högtidlighet på måndagen *SP 2/5-51*

Det nya konstverket i Sala Stads-
park — "Nya vingar" av skulptö-
ren David Wretling — av-
täcktes på måndagskvällen vid en
festlighet, där bl. a. konstnären
Återfanns bland de närvarande.
Däremot var donator, fru Agnes
Fröberg, förhindrad att övervara
högtidligheten. Sala konstföre-
nings ordförande, rektor Gunnar
Flodström, bjöd tacksägelse full-
la samt överlämnade konstverket
till Sala stad. På stadens vägnar
mottogs konstverket av stadsfull-
mäktiges ordförande, modellsnie-
kare Klas Gidlöf, som utta-
lade sin övertygelse om att alla be-
sökare i Stadsparken skulle gläd-
jas åt detta konstverk.

Under högtidligheten, som öppna-
des med en marsch spelad av Sala
blåsorkester, paraderade ett par
KFUM-pojkarna med ett modellplan,
och utgjorde sålunda en levande ko-
pia av konstverket.

Efter en av Sala Konstförening
för två år sedan anordnad konstut-
ställning med bl. a. skulptur var det
en besökare, som inte kunde släppa
ur tankarna en liten statyett, kallad
Gose med flyg, ylltrade rektor Flod-
ström i sitt tal. Genom stadsträd-
gårdsmästare Lantz' förmedling nå-
des kontakt mellan den kvinnliga
utställningsbesökaren och statyettens
skapare, konstnären David Wretling,
och snart var överenskommelse nådd
om att en upplaga av konstverket
skulle hamna i Sala.

För att hufvudsakligen minnet av sin
bortgångne make bankdir. Fredrik
Fröberg, ungdomens och inte minst
KFUM-pojkarnas vän, beställde näm-
ligen fru Agnes Fröberg ett exemplar
av konstverket i naturlig storlek att
överlämnas såsom gåva till Sala
stad för att resas på lämplig plats.

Sala har intet överflöd av offentlig
konst, allra minst sådan av skulptu-

ral karaktär. I en parkmiljö som den-
an och i omedelbar närhet av stadens
samrealskola synes det svårt att
tänka sig ett konstverk, som bättre
skulle fylla sin plats än det, som nu
strax blottas inför våra blickar och
som numera bär namnet Nya vingar.

Samtidigt som jag nu i denna vå-
rens och ungdomens egen afton på
donators uppdrag och på hennes väg-
nar bjuder tacksägelse falla, från den-
na hyllning till ungdomlig leklyst
och däckkraft, har jag att enligt sam-
ma uppdrag dels framföra ett varmt
tack till konstnären David Wretling
för hans förnämliga arbete, dels till
Sala stad överlämna konstverket
med uttalande av den förhoppningen,
att det skall bli vår stad till en pryd-
nad och stadens invånare till glädje,
slutade rektor Flodström.

— Det är med tillfredsställelse vi
hälsar det nya konstverk som nu be-
rikar vår stadspark, sade hr Gidlöf.
Han uttalade ett tack till donator
samt uttalade sin övertygelse om att
konstverket skall bli till glädje för
alla som besöker stadsparken. Han
riktade också ett tack till konstnä-
ren för en vacker komposition. Det
är med glädje vi ser detta tillskott i
vår stads annars inte så rikliga
konstsamling. Hr Gidlöf överlämnade
till sist blommor till konstnären, som
i sin tur uttalade ett tack för förtro-
endet att få utföra ett konstverk för
Sala stads räkning.

"Till minne av Fredrik Fröberg — KFUM-pojkarnas vän"

står det på skulpturen, och med an-
ledning därav talade till sist köpman
Charles Starck som represen-
tant för Sala KFUM. — Det är mig
en kär plikt att vid ett tillfälle som
dessa minna om bankdir. Fredrik
Fröbergs goda insats i arbetet för
det unga släktets fostran, sade han
bl. a. Han hjälpte oss i KFUM ekono-
miskt såväl i starten som då det gäll-
de att få ut mindre bemedlade poj-
kar på sommarkoloni. Ett bibliotek
skänkte han också Sala KFUM. In-
för hans goda minne böjer vi oss i
vördnad denna dag, slutade hr
Starck.

Rektor GUNNAR FLODSTRÖM

Åke Johansson, "Åkej", i artikeln *Sala stads konstverk* i Sala Allehandas julnummer 1956:

INNAN F. STADSTRÄD-
MÄST. J. E. LANTZ
frånträdde sin befattning var
han angelägen att stadsparken,
vars tillskyndare och
skapare han är, skulle utgöra
en avslutad enhet. Han sak-
nade skulptural utsmyckning
i delen närmast läroverket
och hade länge haft kontak-
ter på skilda håll för att
skaffa fram ett lämpligt
konstverk. När skulptören
David Wretling 1949 utställ-
de i Sala, intresserade sig
Lantz för en liten modell till
"Gosse med flyg", en yng-
ling, som sträcker en flyg-
plansmodell mot skyn. I fru
Agnes Fröberg, änka efter f.
bankdir. Fröberg, fann han
en god och glad givare. Hen-
nes make hade under sin tid
i Sala varmt intresserat sig
för ungdomen och skänkt sitt
stöd åt ungdomen, speciellt
till KFUM. För att hedra ma-
kens minne förklarade sig fru
F. villig bekosta inköpet
och uppsättandet av "Gosse
med flyg", som omdöptes till
"Nya vingar". Samtidigt som
hon hedrade maken genom
denna donation gav hon
stadborna, och speciellt det
unga Sala, en gåva av bestå-
ende konstnärligt värde.

Bo Svärd i Sala Hembygds- och Fornminnesförenings årsbok 1994:

David Wretlings skulptur "Nya Vingar"

Historien om Sala stads konstverk är i mycket historien om dess donatorer. Detta gäller även nästa objekt i vår parkvandring.

När konstnären David Wretling 1949 ställde ut sina alster i Vallaskolans samlingssal, det dåtida Salas utställningslokal, var som vanligt stadsträdgårdsmästare Lantz en av vernissagegästerna. Angelägen att stadsparken skulle utgöra en avslutad enhet innan han frånträdde sin befattning lyckades han intressera övriga konstansvariga i staden för ett av utställningsnumren, "Gosse med flyg", att placeras i stadsparkens del mot Ekebyskolan.

I fru Agnes Fröberg fann Lantz en generös donator. För att hedra sin avlidne make, bankdirektör Fröberg, som under många år arbetat för ungdomens bästa i staden, särskilt KFUM, donerade fru Fröberg en summa till skulptur och sockel. Väl på plats döptes verket om till "Nya Vingar".

På sockelns inskription står att läsa: "Till minne av Fredrik Fröberg, KFUM pojkarnas vän".

MÅNDAGEN DEN 25 NOVEMBER 1996

SALA ALLEHANDA

Oskuldsfull och djärv

Mot nya tider. Gosse med flyg hette han från början, David Wretlings yngling med modellflygplan. En rengöring är han i behov av.

FOTO: JÖRGEN PETTERSSON

Gosse med flyg hette han först, den unge mannen som sedan 1950 sträckt sitt modellflygplan mot skyarna över Sala stadspark.

ALLEMANS-KONST

Med sin frisksportarkropp – en sund

sjal i en sund kropp – var han en symbol för efterkrigstidens framtids hopp. Flygplanet står för djärvhet att pröva nya idéer.

Skulpturen omdöptes till Nya vingar när den placerades i stadsparken framför samrealskolan, numera Ekebyskolan. Kanske lät det mer konstnärligt än Gosse med flyg.

David Wretling hette skulptören och han ställde 1949 ut i Sala, närmare bestämt i Vallaskolans samlingssal. Där fick stads-trädgårdsmästare J. E. Lantz se en modell till Gosse med flyg och tyckte den skulle passa alldeles utmärkt i stadsparken.

Men var få pengar? Skulpturen Ungdom, framför musikpaviljongen, hade kommit på plats genom en donation. Likadant blev det nu. Bankdirektören Fredrik Fröbergs änka, Agnes Fröberg, ville hedra sin makes minne och bekostade skulpturen. "Till minne av Fredrik Fröberg, KFUM-pojkarnas vän" står det på sockeln.

Så fick skulpturen heta Nya vingar. Och visst börjar man småtralla på den hurtiga melodin "Gå upp och pröva dina vingar" när man ser ynglingen med planet. Det är mycket 40-50-tal över honom, både oskuldsfull och djärv.

INGALILL FÖRSS NORBERG
0224 561 69

Wikipedia i maj 2020:

David Otto Wretling, född 18 december 1901 i Umeå, död 14 januari 1986 i Stockholm, var en svensk skulptör.

David Wretling var ett av sex barn till möbelfabrikören och konstnären Otto Wretling och Frida Bergman samt gift 1934–1956 med kontoristen Inga Larsson. Äldsta brodern Kjell var bland annat stadsarkitekt i Umeå, andre brodern Stig Otto var konstnär och morfar till Olof Wretling, tredje brodern Bo var tusenkonstnär som under 1950- och 1960-talen byggde lutor och gitarrer i Stockholm. Alla syskon, inklusive systrarna Anna och Brita, arbetade periodvis i familjeföretaget.

Efter avslutad skolgång vid Umeå tekniska aftonskola och arbete vid faderns verkstad studerade han skulptur för Carl Milles vid Konstakademien 1922–1925 och kompletterade därefter sin utbildning vid Académie Scandinave i Paris 1930. Han bedrev självstudier under resor till Italien 1925 och 1927 samt Frankrike 1929 och 1932. Han har utfört skulpturer till flera kyrkor, däribland en predikstol och en kyrkoportal för Sankt Görans kyrka och utsmyckningar för Adolf Fredriks kyrka i Stockholm, kyrkoportalerna till Vännäs kyrka, utsmyckningar för Umeå stads kyrka, Kristi Moders Kyrka i Umeå, Degerfors kyrka, Fredrika kyrka, Ransåters kyrka, Bureå kyrka och Norra Finnskoga kyrka. Till församlingssalen i Kristineberg skapade han verket *Den barmhärtige samariten* i polykromt trä.

Ett antal av hans skulpturer står runt om i Umeå, bland annat i Umedalens skulpturpark och i Rottneros skulpturpark finns verket *Morgon*. I Nobelparken i Stockholm finns en skulptur, rest 1982, föreställande en pojke klädd i flytväst med en segelbåt i handen; *Den första segelbåten*. På Arlanda flygplats står *Nya Vingar* i avgångshallen i terminal fem. I huvudentrén till Danderyds sjukhus finns statyetten *Glädje* utförd 1955 och uppställd 1964 i samband med invigningen av det nya sjukhuset. Utanför Skansens huvudingång på Djurgårdsslätten i Stockholm uppställdes 1985 skulpturen *Kalle och Emma*, för Hjo skapade han den 2,25 meter höga fontänskulpturen *Kvinnan vid brunnen*, fyra utomhusreliefer för Skellefteå stadsbibliotek och gruppen *Mor och barn* för Umedalens sjukhus och bland hans porträtt märks statyn av Wilhelm Peterson-Berger i Döbelns park i Umeå.

Separat ställde han ut i ett flertal gånger i Umeå från 1948. Tillsammans med sin bror ställde han ut i Västerås 1942 och 1950 samt tillsammans med Helge Frender i Sala 1949 och tillsammans med Magnus Creutz i Linköping 1952 samt med Stig Kjellin i Borås 1962. Han medverkade ett flertal gånger i utställningar med *Fria gruppen* på Liljevalchs konsthall första gången 1929 och sedan 1933 i Sveriges allmänna konstförenings salonger i Stockholm samt några gånger i Svenska konstnärernas förenings utställningar i Stockholm och Göteborg, utställningen *Skulptur i Natur* som visades av Trädgårdsföreningen i Göteborg och Borås 1929, *Nordisk Medaillekunst efter 1914* som visades på Nationalmuseet i Köpenhamn 1953 samt samlingsutställningar i Borås, Eskilstuna, Lund och Varberg och med ett stort antal konstföreningsutställningar i Umeå och andra Västerbottensstäder.

Han arbetade i trä, sten, terrakotta, brons och marmor i en realistisk stil med genrestudier, religiösa och profana monumentalskulpturer, porträtt, reliefer och plaketter. Wretling är representerad vid bland annat Nationalmuseum^[4] i Stockholm, Örebro läns museum, Västerås konstmuseum, Eskilstuna konstmuseum, Hälsinglands museum, Östergötlands museum och Västerbottens museum.

Fotot av Herman Johansson från Mats Tejne.

Okänd konstnär *Fontän i brons*

Vestmanlands Läns Tidning 17 juli 1961, signaturen Börge om Salas skulpturer:

...tornet i och kring silvergruvan.
Vandrar man vidare genom
parken i riktning mot centrala
staden finner man den vatten-
stänkande flickan i springbrun-
nen i parkens mitt. Den avbild-
ningen gör kanske inte anspråk
på att höra till konstverken och
det är också den gamle stads-

trädgårdsmästarens önskan att
Sala här skall placera ett nyför-
värv. Flickan som nu finns att
beskåda i springbrunnen stod ti-
digare vid gamla Smedsbron.
Lantz hittade den sedermera i
ett skrotlager, lät måla upp den
och placerade in den i spring-
brunnen. Men som sagt: Plts
för en donator.

John E Lantz var stadsträdgårdsmästare 1921-1953. Han anlade stadsparken 1927-1929.

Sala Allehanda 3 maj 2019:

Inget sprut i fontänerna

SALA Sala kommun
kommer inte att
använda dricksvatten
för att vattna i kommu-
nen.

**I stället ska man
använda åvatten.**

Som SA tidigare har berättat
infördes nyligen bevatt-
ningsförbud för alla Ransta
och Hedåkers vattenverks
abonnenter samt förbud att
fylla privata pooler med
dricksvatten i hela Sala
kommun.

För att spara på vatten
kommer Sala kommun
framöver inte att använda
något dricksvatten för att
vattna träd och blommor
i kommunen. I stället
kommer man att använda
åvatten.

För att vattna växter i Sala
kommer man att använda
vatten från Sagaån och för
att vattna Lärkans fotbolls-
plan tar man vatten från
Långforsen som transporte-
ras i en redan befintlig
vattenledning, skriver Sala
kommun på sin hemsida.

För att spara ytterligare på
dricksvattnet kommer kom-
munen inte att sätta på fon-
tänerna i Franska parken,
på Ivan Aguélis plats eller
fontänen vid biblioteket.

Åsa Forsberg